

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WALJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 8.

Reedel, 5. mail 1922.

IV aastakäik.

Lipnik ILMARI SARDO ✱.

Ootamata jõudis 24. aprilli hommikul teade, et lipnik Ilmari SARDO Pärnus 21. apr. hommikul surnud. Ta oli sõitnud sinna wiieks päewaks puhkusele wanemate kodu, wastu warakewade pühadele, täis noorust ja eluküllust, ent ei tulnud enam tagasi. Häkiline raske haigus tabas teda surmawalt.

Lipnik I. SARDO sündis 17. weebruaril 1899. a., õppis Pärnu reaalgümnaasiumis, kus kuus klassi lõpetas. 1918. a. lõpul Wabadussõja lahtipuhkemisel wõttis wabatahtlikuna osa sõjategewusest. 1919. aasta juulis astus Wabariigi Sõjakooli, mille 1920. a. augustis lipnikuna lõpetas. Ohwitserina teenis ta piiriküti bataljonis ja pärast selle likwideerimist 3. diwiisi staabis. Siit kutsuti tema weebruaris 1921. a. „Sõduri“ tegewaks toimetajaks. Oma otsekohese töö kõrwal walmistas ta end ette ülikooli astumiseks, kuid surm tabas teda parajasti, kui küpsusksamitist pooled juba olid antud.

I. SARDO surm wõttis „Sõdurilt“ noore, kuid andeka jõu, sõjawägede staabi ohwitseride kogult liikme ja igakülgset arenenud inimese. „Sõduri“ toimetamise töös wäärib erilist allakriipsutamist tema teene keele alal. Tema löi „Sõduri“ keeles ühtluse,

taotas järjekindlalt wõõrastest mõjudest waba stiili ja saawutas mõndagi, isegi palju, kui arwesse wõtta, et suurema osa mele sõjawäelaste keel on täielikult Wene ehk Saksa keele lauseehituse mõju all.

Mis sellest, et kuuldusid mõnelt poolt etteheited: tema teadis kurba tõde, et meile on saanud keele alal kõik wõõras ja laenatud harjumuse tõttu koduseks, kuna suurem osa omapärasest tundub paljudele wõõrana ja ebamugawana. Olles keeleeuenduste poolehoidja, käis tema kaselal kindlasti oma rada. Selles tema teene mitte ainult „Sõdurile“, waid kogu Eesti keelele.

Kui inimene oli Ilmari SARDO sümpaatlik, kõrgete waimliste huwidega ja arenend puhtesteetilise maitsega. Ta armastas kunsti, kirjandust. Siin olid teda liigutawad huwid, siin nägi ta oma tulewikku. Kuid ta armastaska oma isamaad tahtis teda kaitsta hädaohu tunnil, ja temast sai ohwitser. Mitte seepärast, et mujal huwid puudusid; mitte see-

pärast, et loobuda waimlisest arengust, kunstist ja kirjandusest. Ta oli ja jäi täiswäärtuslikuks isikuks, oli lugupeetud noorte hulgas ja äratas suuri lootusi. Kurb, kahjuhäast sõbrast, walus, et lahkunud nooruse kõige paremail päewil paljutöötanud eestlane.

A. K.

S I S U: Lipnik Ilmari Sardo. † — D. Lebedew: Kaitse lahing. — A. S.: Wäikeriigi õhujõu loomise põhimõttest. — M.: Punawäe reorganiseerimine nõuk. Wenemaal. — L.: Propaganda uue wõitlusabinõuna ilmasõjas. — Arro: Sõjawäe worm. — N.: Mõni sõna komisjonidest. — Ambassador: Weel meriwäelaste õpetamisest.

KAITSELAHING.

Pärast ilmasõda ilmunud Saksa sõjakirjanduses leidub kaebtusi selle üle, et sakslased ei pühendanud enne sõda küllalt tähelepanu kaitse küsimustele.

Tõesti, Saksa kogu ennesõjaaegse strateegias ja taktikas jookseb punasena niidina: pääletung, ainult pääletung, pääletung iga hinna eest. Kaitse jäeti kõrwale, sellest kõneldi lühidalt ja möödaminnes. Suur sõda sundis werega äärmärkima rahu ajal tehtud wead. Sakslastel tuli kaitset tundmaõppida iseenda kibedail kogemusil kogu sõja kestwusel. Muu seas on nüüd sakslaste waade kaitse pääle wäljendatud uues lahingu määrustikus (1921. a. wäljaanne), millega tutvustada lugejaid arwame tarwilikuks.

A. Üldised wäited.

Kaitse, mille eesmärk on mitte ainult positsiooni käespidamine ja wastase kallaletungi tagasilöömine, waid ka tema otsustaw purustamine, peab olema ühendatud kallaletungiga.

Positsioonil on tähtsus ainult siis, kui ta sunnib waenlast attakeerima seda ja kui ta waenlase katse puhul, positsioonist mööda minna, annab kaitsele wõimalust aega wõita ehk loob soodsad tingimused aktiivseiks tegewusiks.

Kaitse juures omandab erilise tähtsuse wõimalus kiiresti ümberpaigutada wägesid. Selleks peab kaitsja alati walmis olema.

Iga wäeosa peab wõima kiiresti korralduda sügawaks, grupiliseks kaitseks. Eriti tähtis on see manöwersõjas.

Igat positsiooni tuleb wiibimata kindlustada. Sageli on kasulik ehitada ebakindlustusi ning muuta positsiooni öösel.

B. Kaitse manöwersõjas.

Prægusaegne kindlustatud wäljapositsioon kujutab endast wastupaneku maaala, mis otstarwestatud wäljaabinõudega. Ainult harukordseil juhtumisel seisab ta koos katkemata joontest. Harilikult kujutab ta üksikute laskepesade süsteemi, üksikute sõjariiste liikide wäikseid pesi (kuulipildujate, laskurjagude, miinipildujate, suurtükide) ehk enam suuremaid toetus-

punkte mitmesuguste sõjariiste liikide jaoks, grupeeritud korratuses ja tugewasti sügawusse.

Positsiooni sügawus oleneb wäeosa suurusest, temale antud lahingpiirkonna rinde ulatusest, lahingülesandest ja maastikust.

Iseäralise tähtsuse kaitse juures omandab maskeerimine, seda tuleb tarwitada juba enne tööde juurde asumist.

Kui wäeosale on antud ülesanne kaitsta positsiooni, peab tema walmistama end sääil kõige wisamaks wõitluseks, misjuures seda positsiooni peab käes pidama, iga hinna eest, kuni wiimse meheni.

Positsiooni esiosa kujutab endast harilikult päämise wõitlusjoone. Selle wõitlusjoone ees peab pääletungiw waenlane saama purustatud kõikide sõjariistliikide wõimsa tulega; see on joon, mis peab saama tingimata tagasiwõetud, kui wastane peaks sissetungima meie positsiooni, see on joon, mis pärast lahingu lõppu peab olema meie käes. Päämise lahingjoone asetus oleneb oluliselt suurtükiwäe waatluspunktide asetusest, misjuures teda küllalisel määral ette nihutatakse. Maastikule kohastatud, asetsedes sagedasti kõrgustikkude tagapoolsel kallakul ja läbilõigates asundusi ja metsi, peab päämine wõitlusjoon olema wõimalikult kaetud wastase silmist. Igal juhtumisel ei tohi wastane teada päämise wõitlusjoone asukohta. Püütagu selle poole, et ta oleks kaitstud wastase tänkide eest (wesi, raba, järsud kallakud).

Igasugused kaitseehitused peawad wastasele raskendama maa- ja õhuluuret. Nii sel põhjusel, kui ka wastase tule laialipildumise eesmärgiga tuleb laskeauke ja pesi paremaks pidada, kui toetuspunktide ehitamist. Pääle selle, ei pea kunagi jõudusid kokkukuhjama päämisele wõitlusjoonele. Kaitseehitused peawad teineteist wastastikku flankeerima, eriti tuleb seda nõuda kuulipildujailt.

Meie suurtükiwägi peab teadma, kus ja kuidas läheb meie päämine kaitsejoon, et omada wõimaluse oma tuletewewusi korraldada.

Kui aja puudusel ei ole wõimalik ehitada punkte, siis on waja kõige esmalt luua neid positsiooni tähtsamais piirkondes.

Enamasti on soovitatav positsioonist ettepoole nihutada sügavusse jaotatud lahing-walwepostid. Need postid, esiteks, tekitavad waenlase juures segase ettekujutuse meie kaitsejoone tõelikust asetusest, teiseks, nad annavad võimaluse küllalt hästi pilku heita wastase tegewuse raiooni, mis päämiselt kaitsejoonelt mitte alati võimalik ei ole, sest wiimane on paigutatud kaetuna.

On väga otstarbekohane walwepostide asukohti sagedamini wahetada selleks, et kaitsta neid wastaste wäikeste osaliste kallaletungide (retkete) eest, asetada wastast selgusettusse meie kaitse jaotuse suhtes.

Walwepostide tegewuswiisid olenewad üldisest olukorrast. Igal juhtumisel tuleb wäeosadele öelda juba enne walwepostide seisukohtele asumist, kas walwepostid peawad taanduma pääjõudude juurde enne wastase kallaletungi,

wõi peawad nad temale wisalt wastupanema. Tegewuswiisi võib siis muuta lahingu ajal.

Wõitluses päämise lahingjoone pärast tuleb alati püüda edu saawutada. Kui kallaletung tagasi löödud, peab walwepost uuesti ette nihutatama.

Wanem juht peab kooskõlastama mitmesuguste piirkondade walwepostide tegewused.

Walwepostid omalt poolt peawad wahetpidamata aktiivse tegewuse abil teateid korjama ja alati endale selgesti ettekujutama, mis tehakse waenlase pool. Eelolew maastik kunni waenlase ni peab kindlasti nende käes olema ning nad ei tohi lubada, et waenlane seda neilt ärakisuks. Positsiooni suurtükiwägi peab suutma walweposti alati kaitsta.

(Järgneb).

D. Lebedew.

Wäikeriigi õhujõu loomise põhimõttest.

Suurriik võib endale lubada lennuwäe arendamist laialises ulatuses, ilma et see tõsisemaid takistusi materjaalselt sünnitaks. See arendamine sünniks kahel teel: kas riigi enda tööstuse näol ehk, kui tehnika küllalt oma kõrgusel ei seisa, muretsemise näol väljaspoolt. Kahtlemata wiib suurriik selle ülesande ühel ehk teisel moel täide, seda nõuab riigi üldine sõjaline huwi, sest õhujõu olemasolu ja suurus on tingitud üldisest sõjawäe organisatsioonist ja ulatusest. Nii siis soetab suurriik endale sarnase õhulaewastiku, mis suudab kõiki jalg-, suurtüki-, ratsa- ja meriwäe nõudeid täita. Sellega näeme sarnasel riigil esiteks: suure arwu luure-, pommi- ja korrekteeerimise-aparaate, ning teiseks: hulga häwitajaid, mille ülesandeks on eelmiste lennukite tööd täielikult kindlustada.

Kuidas peaks sõja korral wäikeriik sarnase õhujõuga wõitlusesse astuma? Võib olla paistab esimesel silmapilgul, et wõitlus sarnase suure ülekaalu wastu üldse mõttetu on, kuid ometi pole see sugugi nii. Kui wäikeriigi maa- ja merijõud suudab suuremale wastasele wastu hakata ja isegi wõita, siis peab see maksew olema ka wäikeriigi õhujõu kohta. Majandusline külg ei luba wäikeriigile rohkearwulist õhulaewastikku pidada, ja see jõud ei peagi suurem olema kui tarwis, s.o. õhujõud on jällegi tingitud üldisest sõjawäe arwust ja organisatsioonist. Wähemalt peab olema eestkätt luure-, pommi- ja korrek-

teerimise-aparaate nii palju, et wäeosade nõudeid täielikult rahuldada. Kui silmaspidada, et sõjawäel üldiselt suurema wastasega tegemist on, siis ei tohiks kaasabi õhujõu näol mitte põrmugi vähem olla kui tarwis. Tähenab, wõrreldes nüüd mõlemaid riike, näeme, et luure-, pommi- ja korrekteeerimise-aparaatide suhtes suurriigil neid palju rohkem on, võib olla tuleb igatühe wäikeriigi sarnase aparadi wastu terwelt 30 ehk rohkemgi wastase omi. See ei peaks aga sugugi mõõduandew olema. Laseme rahulikult olla neil rohkem sarnaseid aparate. Kui wäikeriik häwitajaid aparate käsitleb, siis tuleks siin tõsiselt mõelda: neid ainult niipalju pidada, et oma luure-, pommi- ja korrekteeerimiseülesandeid kindlustada — on wähe, siin peaks weel midagi olema. Ja nimelt: häwitajate arw peab suurem olema, sest nende pääle tuleb wiia wastase õhujõu suur ülekaal. Lause all „peab suurem olema“ ei tule mitte mõista, et häwitajate arw ühesuguseks saaks wastase omaga, see on wõimata asi, kuid häwitajaid kõiki kokku peaks olema vähemalt kaks korda nii palju kui luure-, pommi- ja korrekteeerimise-aparaate kokku. Sarnasest häwitajate arwust läheks järelikult: 50% luurajate, pommi ja korrekteeerijate töö kindlustamiseks (kaitseks) ja 50% wastase ülekaalu wastu. Võib olla, et see teine osa, s. o. 50%, on wõrdlemisi wäike arw, kui wõtta wastase jõudu, wast ehk ainult 10%, kuid ega siis

wastane kogu oma õhujõudu korruga ühte kohta ei koonda, ja kui väikeriik üleüldiselt arwu poolest lõppude lõpuks õhujõus terwelt 80% maha jääb, siis on selle puudujäägi kõrvaldamiseks kindel abinõu ja see on — kõrge tehnika ja hää oskus.

Kas on võimalik tehnikat ja oskust tarvilise kõrguseni wiia, kunni maksimumini arendada? Takistusi ei peaks siin mitte olema, aga tegelikus elus võib ikkagi asi nii kujuneda, et, vaatamata kõigi jõupingutuste pääle, soovitatavast maksimumist üks osa puudu tuleb. Ka oleks wist weidi naiiw ainult lootma jääda ja pärast pettumust tunda. Siin on tarwis end kindlustada, mis sisaldub abijõus ja nimelt õhulaewastiku wastaste suurtükkide näol. Jälgides o'lnud ilmasõja nähtusi, võib ütelda, et zeniitsuurtükid kaunis suure töö ära tegid. Alguses ei olnud neist suuremat tulu, — tuhanded pommid ei suutnud ühtegi lennukit alla tuua, kuid pärastpoole, kui mõn'ngaid spetsiaalparandusi ja täiendusi tehti, paranes tagajärg wäga tuntawalt. Lõpuks, wäikeste kiirlaskjate spetsiaal zeniitsuurtükkidega tuli lennukil kui tõsise wastasega tegemist teha, ja keskmiselt 30% kõigist allalastud lennukitest tuli nende batereide arwele panna.

Neile alustele toetades tuleks wäikeriigil õhujõu loomisel järgmisel talitada: luure-, pommi- ja korrigeerimise- (ka side-) aparate pidada ainult nii palju, kui seda nõuab üldine sõjawägi oma ülesannete täitmisel, abijõuna, siinjuures tähtsuseta jättes, et wastasel sarnaseid liike aparate mitmewõrra rohkem olema saaks. Häwitajaid peaks olema tingimata iga eelmise liigi lennuki kohta üks, et wastase suure ülekaalu juures siiski wabalt ülesandeid täita wõiks. Selle olemasoluga awaneks võimalus ka kergemaid omaduste tingimisi luure, pommipildumise ja korrigeerimise lennukite kohta üles seada. Wastase ülekaalu tõttu on tarwilik pidada wähe-

malt teist niipalju häwitajaid, mille ülesandeks oleks ainult aktiivne õhuwõitlus. Kõik häwitajad peaksid olema kahtlemata hääde omadustega, eestkäit kiired, hääde sõjariistadega ja kindlate mootorigega. Ei tohiks puududa ka tõusmise järskus ja wäledus. Tehnilised uuendused igal alal peawad kättesaadawad ja kindlasti ärakasutetawad olema, ja oskus (wilumus) kõige selle tarwitamises ei tohiks puudulik olla. Eeskujulik zeniibatareid, tarwilisel arwul, on õhujõule kaasabiks ja kindlustuseks, et produktiivsus õhujõu tegewuses oma kõrgemal tipul püsima jääks.

Ja kui siis suurema wastase õhujõu ülewõim mitukümmend korda suurem oleks, ei kohutaks see vähemat sugugi, sest 1) oma ülesanded saaks takistamata täidetud, vaatamata ülekaalu pääle, ja 2) waewalt suudab wastane omi ülesandeid produktiivselt täide wiia, rinnet pildistades, luurates, tuld korrigeerides, punkte ja linnu pommitades jne.

Aktiivseks õhuwõitluseks määratud häwitajad — ühes zeniibatareide kaasabiga — peawad wastase lennukid minema ajama ning kui wähegi võimalik alla laskma, niipea kui need rindele jõuawad, ehk kõige hiljem siis, kui wastane ülesande täitmisele mõtleb asuda. Sellega saaks alati wastase ülesande täitmisest kriips läbi tõmmatud. Ja rohkem ei ole wist tarwis.

Wastase aparateid suur rohkus võimaldab temale wäga tihti neid katseid korrata, sellega sunnib tema wäiksemat alati wastutegutsema. Niisugune sagedus võib, kui seda kauem lubada, lõpuks halwasti mõjuda ja wäiksemat jõuetuks teha, ärawäsitada. Et aga seda mitte ei juhtuks, siis tuleb alguses kohe energiliselt wastulõõk anda, walusalt, nii et wastast tõsiselt mõtlema panna, ehk nagu öeldakse, „werest ära“ lüüa.

A. Steinberg.

Punawäe reorganiseerimine nõukogude Wenemaal.

(Järg).

Päärõhku sõjaõpeasutustesse wastuwõtmisel pannakse mitte hariduse, waid poliitilise meelsuse pääle.

Poliitilise kaswatuse pääle sõjakoolides on iseäranis suurt tähelpanu pöördud: $\frac{1}{3}$ üldisest õpetundide arwust on poliitilisele õpetusele („политграмоте“) määratud.

Sõjategewuseks tahetakse sõjaõpeasutuste õpilasi — „kursante“ („курсанты“) pääasjalikult praktiliselt hästi ette walmistada, mis aga tegelikus elus wähe teostetakse.

Kursandist püütakse wäljatöötada mitte ainult juhti, waid ka hääd wõitlejat („бойца“).

Sõjaõpeasutuste õpetustegewust märksa takistawad: 1) erilise õpejõu ja 2) õpeabinõude puudus; 3) üldised punawäe korratud, ilma kindla süsteemita eluolud ja 4) warustuse wilets seisukord.

Õpilaste arw sõjakoolides on enamasti märksa alla staatide koosseisu.

Igasugustest meelitustest ja suurest kihutus-tööst hoolimata leidub wähe punawäelasi ja noormehi, kes soowiwad sõjaõpeasutustesse sisse astuda, mille tagajärjel püütakse sundusliselt sõjakoole täiendada.

Juhtide koosseisu täiendamine nõukogude riigikorrale täitsa ustawa elemendiga on üks tähtsamatest küsimustest, mis punawäe reorganiseerimisel päewakorrale tekkind.

Aja jooksul kawatsetakse kõikide wähe ustawate endiste ohwitseride asemele määrata „punaseid juhte“.

Kõrgematele komandokohtadele püütakse määrata kommuniste, kuigi ilma wastawa erilise sõjahariduseta, ja neile kaks abi: üks operatiiv-administratiivses ja teine poliitilises osas.

Mitte-kommunistide juhtide juurde määratakse poliitilised kommissarid.

Wiimasel ajal püütakse meelitada punawäkke wäljamaalt walgeid Wene ohwitseri-emigrante, mille tagajärjel enamlaste leeri on ülelänud endine Krimmi kaitsja ja kommunistide karm karistaja kindral Šlatsšew-Krõmski (tegutseb kokaiini tarwitamise mõjul) mõne oma endise kaastegelase-ohwitseriga.

Juhtide teadmiste täiendamiseks ja kõrgemate juhtide-sõjaspetsialistide ettevalmistamiseks on moodustatud:

1) Sõjaakadeemiad (Kindralstaabi, suurtükiwäe sõja inseneriwäe, elektro-tehniline ja sõjamajandusline); sõjafakultet Tashkendi ülikooli juures (Kindralstaabi, suurtükiwäe ja sõjainseneride osakondadega); sõja-pädagoogiline instituut.

2) Kõrgemate juhtide teadmiste täiendamiseks kõrgem akadeemiline kool punawäe staabi juures iseäralise poliitilise programmiga.

3) Mitmesugused kõrgemad koolid, endiste ohwitserikoolide kujul (taktiline-laske, ratsawäe, suurtükiwäe, soomuswäeosade, side-, staabiteenistuse, maskeerimise, keemiline, „Wsewobutsh'i“ jne.).

4) Kordamise ja igasugused erilised kursused. Juhtide koosseisu umbes on: 1) ilma erilise sõjalise ettevalmistuseta — 43%; 2) punaseid juhte, kes sõjaõpeasutusi lõpetanud, — 10%;

3) sõjaaegseid ohwitseri — 22%; 4) sõjawäeametnikke 6%; 5) kaadriohwitseri — 5%.

Enne partei puhastamist oli kommuniste wäejuhtide seas — 20%.

Punawäe teenistuses on praegu 1899, 1900, 1901. ja osalt 1902. aastakäikude mehed; spetsialistide hulgas on ka wanemate aastate mehi. Jaanuari kuu jooksul mobiliseeriti punawäkke kommuniste, kes 1899, 1900. ja 1901. aastal sündinud.

Aja jooksul kawatsetakse kaheaastase teenistusaja pääle üle minna, kuid esialgul ettenähtud 1899. aasta meeste demobiliseerimisest on enamlasted loobunud.

Ühenduses kawatsusega, kaheaastase teenistusaja pääle tulewikus üle minna, tahetakse nüüd iseäraliselt arendada nooremate aastakäikude meeste sõjalist ettevalmistust enne sõjateenistusse wõtmist „Wsewobutsh'i“ asutustes.

Üldine kommunistide arw punawäes on 10%.

Punawäelaste-kommunistide arwu tahetakse suurendada kõige vähemalt kunni 20%. Punawäelasi-talupoegi tahetakse psükoloogiliselt proletaarlasteks- „töoliseks“ ümberkaswatada („обработчить“).

Punawäelastest üleüldse tahetakse kommunistidele täiesti ustawat elementi ettevalmistada; punawäe kasarmud kogu ümbrusega peawad saama „eeskujulikkudeks kommunistide koolideks“.

Trotski nõuab, et punawäelased weel rahual ajal saaks kaswatatud wihawaenus oma lähimate kodanliste naabrite wastu, mil otstarbel punawäelased peawad wastawalt tutustatud olema naaberriikide poliitilise organisatsiooniga ja sotsiaalsete wahekordadega; selleks waja mitmet liiki iseäralisi raamatuid, eriti juhtide, kommissaride ja punawäelaste jaoks wälja anda.

Punawäelaste poliitilist õpetamist wäeosade, koolide, klubide, kinode jne. abil korraldavad sõjakommissarid („военкомы“) ja poliitilised juhid („политруки“), kes tarwilikke juhtnõore kõrgemalt sõjakommissaridelt ja wastawailt sõjapoliitilistelt walitsustelt ja osakondelt saawad.

Kirjaoskamattuse likwideerimiseks punawäelaste seas on polkudes kirjaoskuse õpetamise koolid (школы грамотности) korraldetud. Punawäelaste kirjaoskuse õpetust tahetakse suure intensiivsusega kogu punawäes teostada ja 1-ks maiks s. a. lõpule wiia, missugusel otstarbel kõik kirjaoskamatud punawäelased erilistesse roo-

dudesse, eskadronidesse ja komandodesse peab koondetama.

Kirjaoskajate-punawäelaste üldise hariduse täiendamiseks, põllutöö ehk wabrikutööstuse põhijoontega tutvunemiseks ja poliitiliseks arenemiseks on waeosades asutatud kõrgemat tüüpi koolid („школы повышенного типа“).

Punawäelaste erilise sõjalise õpetuse pääle pannakse iseäranis suurt rõhku; nendest tahtakse ette valmistada nõndanimetatud „kwalifitseeritud sõdurid — poolohwitserid“, kes oma algatuswõime, teadmiste ja kindla usu tõttu wõidu sisse wõidurikkalt wõitleksid tehniliselt paremini warustatud waenlaste wastu. Sõjalise õpetuse tagajärjel peaks iga punawäelane kõige vähemalt ja o ü l e m a kohuste täitmisele ette valmistetama.

P u n a w ä e s u u r u s.

Kodusõja jooksul oli punawäkke mobiliseeritud 16 aasta mehed; detsembri kuus 1920. a. oli punawäes 5.300.000 meest. 8-dal nõukogude kongressil otsusteti tähendatud arwu 1-ks juuliks 1921. a. vähendada poole wõrra — 2.700.000 meheni, — punawäe ümbermoodustamise, staatide kokkutõmbamise ja wanemate aastate meeste määramata ajaks puhkusele laskmise teel. Üldiste raskete majandusliste tingimuste sunnil on punawäge seni tegelikult vähendatud enam kui kolmekordselt. Trotski seletuse järele 9-dal nõukogude kongressil detsembri kuus m. a. olla üleüldse punawäes ja laewastikus, ühes arwatud kõik tagawara, sisekaitse jne. wäeosa, — 1.595.000 meest. Kui nimetatud arwust maha arwata punalaewastiku, tagawara, sisekaitse ja muud seljataguste wäeosade koosseisud, siis jääb puht punawäge 1.370.000 meest, umbes 1% koogu riigi elanikkude arwust, missugune arw u t a b 130 miljonini.

Sõjawäe vähendamist teosteti niisugusel wiisil, et vähem puudutati punawäe wõitluswõimet; pääasjalikult vähendeti seljataguste wäeosade ja asutuste koosseisu (kunni 70%). Seel teel parandeti märksa — 13% wõrra — wahekorda seljataguste ja lahingu wäeosade wahel: tegelikku sõjawäkke jäeti 66% ja seljatagusse 34% üldisest meeskonna arwust.

Wäljasõjawäge on käesolewal ajal: 1) jalgwäge — 95 kütibrigaadi, umbes 45 kütidiwiisi ja teatud arw eraldi kütibrigaade, 2) ratsawäge — 49 brigaadi, umbes 20 diwiisi.

Ratsawägi on koondatud osalt: ratsakorpusesse (1. ja 3. ratsawäe korpused), 1-sse Budennõi ratsaarmee (4, 6, 14. ja 16. ratsadiwiisid

— Põhja-Kaukaasia sõjawäe ringkonnas) ja Gairatsawäe gruppi (2. ja 18. ratsadiwiisid — Kaukaasias).

Punawäe juhtide arwamise järele on punawäge oma koosseisus juba äärmiselt vähendatud, nii ei olla praegusel silmapilgul otstarbekohane sõjawäe vähendamist jätkata. Kuid äärmiselt rasked warustusolud on wiimasel ajal sundinud siiski weel vähendama punawäe suurust.

P u n a n e s õ j a l a e w a s t i k.

Punast sõjalaewastikku püütakse suure jõupingutusega reorganiseerida.

Trotski seletuse järele on makswatel tingimustel enamlastel wõimata tegelikku punalaewastikku luua, mispärast tuleb esialgul moodustada Wenemaa rannakaitselaewastik; pääasjalikult waja punalaewastiku kwalifitseeritud meeskonna ja laewade koosseisu „tuuma“ (ядро флота) alal hoida.

Punased merijõud alluwad punalaewastiku ülemjuhatajale, kes omakord allub punawäe ülemjuhatajale, temale alluwad: staabiülem ja Balti, Musta ja teiste merede laewastikkude juhatajad.

Punalaewastiku ülemjuhatajaks on praegu Pantershanski, endine meriwäe — rahuaegne leitnant; staabiülemaks, — Dombrowski, endine rahuaegne meriwäe ohwitser, 1914. aastal lõpetas meriwäe akedeemia.

Balti laewastiku juhatajaks on Wiktorow, endine rahuaegne meriwäe ohwitser, kommunist.

Punalaewastikus on üleüldse suur puudus spetsialistidest — komanderidest ja kwalifitseeritud meeskonnast.

Juhtide alamate instruktorite ja igasuguste spetsialistide — mehaanikute, mineeride jne. ette valmistuseks on wastawad meriwäe wäljaõpeasutused moodustatud, muu seas Petrogradis — meriwäe kool.

Kõrgemate meriwäe juhtide professionaalseks ette valmistuseks awati 4. märtsil s. a. Petrogradis meriwäe sõjaakadeemia. Meriwäe sõjapoliitilist kaswatust juhatab meriwäe sõjapoliitiline walitsus.

Laewade koosseis on praegusel ajal enamasti lahingu tegewuseks kõlbmatu seisukorras.

Lähemas tulewikus tahetakse intensiivselt remonteerida sõjalaewu, pääasjalikult tahetakse korda seada „Nowiku“ tüübilisi miinipaate ja weeluseid paate.

Reorganiseerimise tagajärjed.

Reorganiseerimise tagajärjel on teostamisel: mitmesuguste wäeosade ümbermoodustamine ja likwideerimine; uute wäeosade formeerimine; juhtide ja wäeosade sõjategewuseks ettevalmistuse korraldamine ning igasuguse eriti tehnilise sõjawäewarustuse muretsemine (walmistusteel Wenemaal ja ostuteel wäljamaalt).

Wene kommunistide arwamisel tuleb tulewikus nõukogude Wenemaal kodanliste riikidega moodapääsemata rida pääletungiwaid rewolutsioonisõdasid ära pidada, mispärast kogu riiklise jõu ja energiaga peab punawäe reorganiseerimist ja täiendamist teostama. Kommunismi teostamisel maa üleilmilises maasstaabis on punawäe III kommunistlikel internatsionaalil (Коминтерн) ja punaste ametiühisuste internatsionaalil (профтерн) täitsa ühised ülesanded; kõikidel on ühine siht: arendada wõitlust tööliste klassi huwide eest üleilmilises maasstaabis.

Punawäe ja punalaewastiku reorganiseerimist takistawad märksa: 1) juhtiwa jõu — spetsialistide —, juhtide ja hästi wäljaõppinud alamate instruktorite puudus; 2) sõjawäe warustuse liig paha seisukord ja wäeosade ülepääsemata rasked elutingimused; 3) iseäraline kommunistlik riigi

kord, mille mõjul kogu riikline elu on nagu „nõiutud ringi“ sattunud: ühelt poolt wõimaldetakse wäikest, enamasti silmakirjalist ülesehitawat tööd, kuid teiselt poolt häwitetakse suurejoonelisel ja täielikult kogu riigi majanduslist mehhanismi.

Põllutöö, muretsew ja walmistaw tööstus igal alal on täiesti langend. 1921. a. jäi enam kui 20 miljoni tiinu maad külwamata, põllutoodang oli õige wäike; tööstuse toodang, wõrreldes rahuaegsega, oli umbes 0 — 10%.

Raudtee transport on täiesti lagunemas.

Suur näljahäda on laiali lagunend kõige wiljarikkamais Wenemaa kubermangudes: Wolga ääres, osalt Ukrainas, Krimmis ja Põhja-Kaukasuses, muudes riigi osades elab rahwas poolnäljas. Rahwas sureb hulgana taudidesse ja nälga.

Üldise korralageduse ja riigi äärmiselt madala loowa jõu järeldusel kujunewad tulewiku perspektiivid, ilma wälisriikide abita, katastroofiks, missugust maailma ajalugu seni ei ole näinud.

Ülalnimetatud põhjustel nõuab punawäe reorganiseerimine pikka aega ja seda on wõimata täielikult läbi wiia.

M.

Propaganda uue wõitlusabinõuna ilmasõjas.

Paljude aastasadade jooksul, ajaloo sügawusest on kostnud hääled sõdade ärarahoidmiseks, ammu on inimsugu teinud katseid selles sihis, kuid asjata. Sageli kuulduw hüüdeid: „Sõda on hirmus, sõda on metsikute aegade pärandus!“

Need hüüded on jäänud senni ja jääwad kauaks weel tühjaks kõlaks, hüüdjaks hääleks kõrbes. Reaalne elu nõuab sõda, ja mida rohkem teda ärahoida katsutakse, seda hirmsamad häwitused järgnewad sõja lahtipuhkemise puhul.

Mis aitasid kõiksugu protestid sõja wastu enne ilmasõda? — Mitte midagi. Sõda algas, ja mõned wäed astusid wõitlusse isegi ilma sõja kuulutamata. Mis aitasid katsed wägede wähen-damiseks ja mis kasu oleks olnud, kuigi neid oleks wähen-detudki. Wõitlesid ju mitte ainult kaadriwäed, waid wõitles igamees, kellel selleks jõudu jatkus. Iga rahwus ruttas kaitsma omi huwisid. Keegi ei küsinud, kes on tema kaaswõitleja, kas tööline, põllumees ehk kapitalist, waid külgküljes kaitseti rahwuse huwisid. Inglis-

maal ja rahuarmastajas Ameerikas kaswasid wäikest kaadritest miljonilised wäed wälja. Kes sundis neid seda tegema? Kes tungis ameeriklastele kallale? — Ei keegi, kuid sajad tuhanded wabatahtlikud ilmusid Euroopasse sõjajäljale. Sõja wastu sihitud hääled libisesid nagu waht wee pinnal, mis wee tungi päale mingit mõju ei saa awaldada. Wesi tungib ikka säält, kust loodus talle tee walmistand. Kui reaalne elu rahu ajal nõuab alati walmisolekut sõjaks, siis sõja ajal nõuab ta tingimata waenlase häwitamist.

Ei aidanud ka rahuaegsed katsed sõjapidamise wiisi pehmen-dada, ei aidanud õpetus — „armasta oma ligemest nagu iseennast“.

Palju waewa nägid rahwad ainult selleks, et katsuda sõjapidamise wiise suruda teatud raamidesse. Lõpuks töötasid suurriigid teatud raamides sõdida ja kirjutasid alla oma nimed sellekohasele sobimusele. Puhtast südamest tahtsid nad uskuda, et looduse elemendele on piir pan-

dud, kuid sellegagi oli rängasti eksitud. Sõda ei saanud veel õieti alatagi, kui suurepäralisest raamist pühalikkude allkirjadega ei jäänud jälgegi. Ainus nimetamisväärne mõju oli inimese praktilisel waimul, mis keelas tarbetumaid häwitusi toimepanna. Mitte laastada ja häwitada seda, millel pole mõju wõidu otsustamise pääle.

Sõjapidamise wiisid ei leppind enam maa ega mere pinnaga. Wõitlusi peeti õhus, maal ja maa all, wee pääl ja wee all. Tarwitusele wõeti uued, endisest hirksamad sõjariistad: senni tundmata mürgiste gaaside pilwed laotusid laiali sõjajälgedel, nagu rahuaegsete unistuste trahwiks. Wõitlejad ei kohkund sugugi neist koledaist häwitusist, mis gaaside läbi tekkisid. Kõige paremad kultuuriised jõud olid rahwastel tööle ilmud weel hirksamate sõjariistade soetamiseks. Ka ei mõjund ristiusu õpetus, mis paljud aastasadajad inimestele wennalikku armastust oli pakkunud, sõjapidamise wiiside ja sõja häwitus töö pääle. Usklik Saksa sõdur keeras esimesena wõitluswäljal kindla käega mürgise gaasi ballooni kraani lahti ja ei katsund sugugi wennalikust armastusest abi anda tuhandeile gaasidest lämbuwaile waenlase sõdureile, waid awas weel tule nende pihta. Isegi surnud lõigati tükkideks, et kindlaks teha, kuidas mõjub gaas inimese organismi, et siis nende andmete järele gaasi surmawat mõju weelgi suurendada. Ka haawatule abiandmise juures ei juhtinud wõitlejaid ei wennalik armastus ega inimlik kaastundmus, waid abi anti niipalju, kui seda lubasid sõjategevuse huwid. Pilti täiendab weel Wene kodusõda, kus haawatuid mitte ainult ei häwitetud, waid ka piinati. Mida suuremad koledused tekkisid sõjajäljal, seda ägedamalt tungisid wastased üksksteise kallale. Inimeste mõistus ei suutnud luua nii hirmsat häwitusriista, mis wõitlejaid oleks kokkuma sundind. Tugew rahwusline waim wõitis füüsilised kannatused.

Et füüsilisi kannatusi wäljakannatamatuks teha, oli tarwis häwitada waim. Selleks otstarbeks wõtsid wõitlejad tarwitusele kõige inetuma sõjariista — propaganda. Wäga osawasti algasid wõitluse selle sõjariistaga sakslased. Suurel arwul saatsid nad wastaste hulka agitatoreid, kes waenlase waimu kallal tööd algasid. Liitlased, pääle wenelaste, wõitlesid edukalt selle uue sõjariista wastu. Inglaste ja prantslaste kaljukindl rahwusline waim ei paindud agitatorite lööksõnade all. Wene waim aga ei suutnud neile löökidele wastu panna, lühikese aja jooksul muutus kogu Wene wägi bandeks, kes rindelt lahkus ja omi taganemise teid rööwis ja ohwitseride surnukehadega ka tis.

Liitlased ei jäänud ka wõlgu. Nad hakkasid sakslaste wastu wõitlema sellesama sõjariistaga ja kaunis edukalt. Olgugi, et sakslaste rahwuslist waimu ei saanud häwitada, eriti wähe õnnestas see sõjawäes, kuid siseriigis oli propaganda õnnestaw mõju suurem, mis ka oma osa mängis selles, et sakslased olid sunnitud ajutist rahu paluma. Versailles' rahulepingut peab ajutiseks sellepärast nimetama, et wõitlejad pooled pole weel oma wiimse jõupingutuseni jõudnud ja wõidetu tunneb omi jõudu kosuwat, mis temale endise seisukoha tagasiwõtmist peab võimaldama. Et uus sõda tulemas on, seda näitawad wastaste uued walmistused, uued jõudude gruppeerimised ja rutulised wanade wigastuste rawitsemised.

Ehk küll Versailles' rahuleping suurtüki mürina lõpetas, kuid põhjalikku rahu ta wõitlejate wahele ei toonud. Wõitlus kestab weel praegugi selle nägemata sõjariista, propaganda, abil edasi ja lõpeb ainult siis, kui suurtüki müri uuesti ühe poole lõpulikku wõitu kuulutab.

Ka meie Eesti rahwas on sunnitud sellest wõitlusest osa wõtma, ka meie pihta on sihitud propaganda löögid, ja kõige esiteks sõjawäepihta. On waja mõelda oma kaitsmise pääle selle nägemata sõjariista õnnistawa ja waimu murendawa mõju wastu.

Rahwuslise waimu häwitamiseks katsutakse sõjawäge muuta bandeks, kust kadund peab olema distsipliin, ülemad ja nende autoriteet. Õnneks wõime meie öelda, et niisugusel propagandal edu ei ole meie sõjawäes, sest Eesti sõdur on juba niipalju haritud, et ta saab aru lööksõnade tagamõttest. Pääle selle on temal, kui kultuurilisel inimesel, loomulik distsipliin ja Eesti sõduri ja ohwitseri wahel ei ole suurt waheseina, nagu see Wene wäes oli, sest niisamuti kui sõduril, nõnda ka ohwitseril on isa, wend ehk teised omaksed ja lähedased sugulased töölistena wabrikus ehk talupojana põldu harimas. Raske on ka Eesti ohwitseri autoriteeti sõduri ees maha teha, sest see autoriteet pole mitte põhjendatud wägiwallale ja toore jõu pääle, waid seisab rahuloldawa hariduse alusel, ühiselt läbi kannatetud wõitluse raskustel ja ühistel ideedel. Päälegi on Eesti sõduritele teada langend waimuga sõjawäe saatus, kus mahasurutud ülemate autoriteet nuudiga kiires korras maksma pandi. Niisugune rahuloldaw asjaolu ei tohi meid siiski unustusse ja rahulollu suigutada, peab meeles pidama, et löögid on sihitud kahelt poolt.

Paremalt proolt katsutakse meid kohutada sellega, et meie oleme nõrgad oma noore ja

wäikse riigiga. Pahempoolne agitatsioon püüab uskuma panna, nagu oleks tugew sõjawägi ainult kapitalistidele tarwis.

Eestlased näitasid juba tegelikult, et nad pole sugugi nõrgad, ei kultuuriselt, waimliselt ega füüsiliselt, nad tõendasid, et ka wäikse elawa jõuga wõib suurearwulist waenlast wõita.

Samutigi ei ole pinda pahempoolseile urgitsemistele, sest meie haridus lubab selle kohta õige seisukoha wõtta. Eestlased suudawad wäga hästi aru saada, kuidas reageeriks Inglise töölised, kui mõni asumaa nende walitsuse alt wabaneda katsuks. Nad saawad ka wäga hästi aru, mis jaoks Nõukogude paradiisis sõjariistu walmistatakse ja mis jaoks suur sõjawägi säääl püssi all seisab (arwuliselt kõige suurem ilmas). Üldse, silmas pidades, kui palju on tehtud meil propagandat ja agitatsiooni, ja wõrreldes seda tagajärgedega, selgub, et eestlasi ei saa kergesti pimestada, sest neil on reaalsed ja asjalikud püüded ja tulewiku waated. Nad ei pelgand wastu astuda hädaohule, ei hakanud Aaroni kepi ümber ringmängu mängima ja ootama, millal see õitsema läheb, waid wõtsid kepi kätte, peksid waenlase tagasi sinna, kust ta tulnud, ja hakkasid rahulikult oma põldu harima.

Mis oleks olnud, kui nad seda mitte poleks teinud? Selle küsimuse pääle wastab piltlikult idapoolne naaber. Aaroni kepp ei läinud õitsema, waid kuiwas ära, millest omanik piitsa tegi ja nälgind hullumängu mängijaid tööle karatas. Olgugi, et meil propaganda jaoks kalk pind on, kuid siiski peame selle wastu wõitlema, et need idud ka kalju pragudegi wahel kaswama ei läheks.

Ka Saksa waimu pind oli kõwa, kuid hoopis ootamata oli säääl propagandal tuntawaid tagajärgi.

Meid peab aitama propaganda murendawale mõjule wastu panna ühine rahwustunne ja koonduwine rahwusliku lipu alla üldrahwuslikkude eesmärkide jälgimiseks ja huwide kaitsmiseks. Eestlasi on arwuliselt wähe ja iga üksiku reast wäljaastumine on kahjulik. Kui meie oleme niikaugele jõudnud, siis wõime kallaletungijaile wastata piibllilise perifrasisega:

„Õndsad on need, kes waimust waesed, sest nende päralt on „paradiis“ ja Aaroni kepp, sest nad ei tohi küsida, mis nad homme sööwad, joowad ehk millega keha katawad, waid peawad nälgides waatama Jehoowa konksusnokkadega linnukeste pääle, kes ei külwa ega künna, waid kulla eest saawad kõik. . .“ L.

Sõjawäe worm.

Aastate jooksul töötasid mitmesugused asutused ja komisjonid, et wälja töötada miskisugust wormi sõjawäe jaoks. Et aga uusi ja wanu walmisriideid wäljamaalt osteti, siis ei olnud muidugi iseäralist tarwidust uue wormi wäljatõtamisega rutata, sest juba rahwa wanasõna ütleb: „Mis pikka tehakse, tehakse hästi“. Kas töö nüüd just hästi õnnestas, on weel küsimus, kuid tähtis on see, et on olemas miskisugune worm, mis wõimaldab sõjawäele ühesugust wälimust anda. Wabadussõja algul olid igas wormikawatsuses kombineeritud rahwuslised wärwid, nagu: must-sinine-walge müts, mütsimärk, sinine frentshi krae, mustad manshetid jne., õigemini puudusid ainult weel rahwuslist wärwi püksid. Tarwitusele on jäänud ja kinnitust leidnud ainult rahwuswärwides mütsimärk, mis ka praeguse wärwide seade juures mitte ilus ei ole. Uus sõjawäe worm, mis pooliti juba walmis, on, õigust öelda, wäga praktiline. Ta on nähtawasti mõeldud sõja-kui rahuaegseks ühesuguse kaitsewärwilisena pääldest jala tallani, mis wõimaldab

riigile kulusid kokku hoida sel määral, kuipalju nõuaks rahuaegne sõjawägi kaitsewärwi riideid sõja lahtipuhkemise korral. Tähendab, tagawarawäe jaoks peawd kaitsewärwi riided nii kui nii walmis olema, kuna teeniw wägi sõtta läheks selles wormis mis temal juba olemas. Seega on uues wormis sõdurid ja ohwitserid ühesugused hallid ja wahet teha wõib sinelis päewa ajal ainult paari sammu kauguselt ja ilma sinelita musta krae järgi natuke kaugemalt. Sõja ajal on tingimata tarwilik sarnane ühesugune wälimust, mis wõimaldab wäljasõjas vähemaid kaotusi ohwitseride hulgas. Kui aga seletetakse, et rahuaegne worm ka ohwitseril ja sõduril eraldaw ei wõi olla, ja näidata püütakse, et just Wene hiilgaw worm see olnud, mis rewolutsiooni päewil ohwitseride elu wõimatuks teinud, siis wõib kindlasti öelda, et süüdi ei olnud mitte worm, waid need üksikud toored wormikandjad, kes inimese õigustest lugu ei pidanud ja terwe ohwitserkonna hukatusse wiisid, selle pääle waatamata, missugust wormi ohwitserid ka oleks kan-

nud. Ei taha üleüldse soovitada mingisugust hiilgust wormi juures. Toonitan ainult, et siiski võimalik on meie sõjawäele ilusamat wormi anda, ilma wormi hinda kallimaks tegemata. Kui on worm ilus, siis on iga sõjawäelane uhke oma wormi üle, hoiab teda hoopis hoolsamini ja äratub kodanikkudes hoopis rohkem aukartust sõjamehe vastu.

Heledamad wärwid võimaldavad ülemuse kui ka sõjawäelase enese walwet selle järel, et worm puhas ja korralik oleks. Ilusam worm õpetaks tahes wõi tahtmata inimesi oma wälimuse eest rohkem hoolitsema. Praegune kaitsewärv warjab igasugust mustust, ja need, kes teda kannawad, tunnewad end alati nagu sõjaseisukorras olewat: nad ei tunnegi wadjadust puhtuse ja korralikkuse järele ja jätwad seepärast oma wälimuse hooletusse. Kuigi ülemus seda neile õpetaks, ei võimalda temale wormi kaitsewärv täiel määral järelwalwet töö tagajärgede üle. Ohwitseri rohkem wäljapaistwaks teha ei ole ka sugugi otstarbetu. Sõdurile tehakse selgeks, et tema kõiki ohwitseri kui sõjawäe juhtiwaid jõude, instruktoreid ja õpetajaid peab austama, selle pääle waatamata, kas ohwitser tema otsekohene ülem wõi koguni teisest wäeosast on. Suudawad sõduritele nende õpetajad selgeks teha, mispärast lugupidamine on tarwilik, ja oskawad nad neid kaswatada nii, et sõdur oma ülemuse ees mitte sunnitud aukartust ei tunneks, waid kindlasti aru saaks, et ohwitser on inimene, kes oma isiku täiesti on pühendanud isamaa kaitsemise aatele, selleks õpetades ja kaswatades sõjawäge, siis hakkab sõdur iseenesest oma juhtidest lugupidama ja ei lase juhust mööda, et seda tegelikult näidata.

Meie oleme praegu väga kaugel sellest, et niisugune wabatahtlik korralikkus võimalik oleks. Esiteks ei ole weel jõutud wäljatöötada kindlaid juhtnõõre sõdurite kaswatamiseks, ja ohwitserkond ei ole ka wõimas teostama niisugust kaswatuswiisi, mis wabatahtlikult oleks läbiwiidaw. Ja lõpuks on sõdurite hulgas ka küllalt inimesi, kes ilma järelwalweta kuidagi iseenese üle walitseda ei suuda. Mõned püüawad koguni ulakusega uhkustada. Praegustes oludes wõib koguni inetuid juhtumisi ette tulla, mida sõdur tagant järele ettekäändes püüab wabandada, et üleüldse ei teadnud, et temal ohwitseriga oli tegemist. Et niisugused asjad võimalikud ei oleks, peab rahuajal wahe ohwitseride ja sõdurite wormide wahel silmapaistwam olema.

Ei oleks ka sugugi halb, kui wäeliikide wormid üksteisest lahku läheksid. Tähtsamad wäeliigid — jalg-, suurtüki-, ratsa- ja meriwägi — peawad üksteisest teatawal määral wormis eraldama, mis ühelt poolt aitab liita ühe wäeliigi sõjawäelasi ja äratada austust teise wäeliigi vastu. Kui kuulduw arwamist, et üks wõi teine wäeliik peab end kõrgemalseiswaks ja seepärast soowib end eraldada, siis oleks sarnane wormi eraldamine rumal uhkus ja mõjuks halwawalt wäeliikide wahelokordade pääle. Kui aga wäeliik soowib endale iseäraldusi, mis teatawal määral hõlbustaksid tema üksikute liigete äratundmist hulga hulgast ja nende kokkuhoidmiseks oma wahel kaasa aitaksid, seejuures pakkudes teise wäeliigi wormile suuremat austust, nagu seda nõuab wiisakus, siis on eraldamisel tingimata ka omad hääd tagajärjed. Et meriwägi igas riigis peaaegu ühesugust wormi kannab, seepärast ei wõinud tema iseäralise wälimuse kohta mingisugust wastuwaidlust olla, ehk küll iseäralist põhjust ei ole, mis takistaks kaitsewärwari riiete kandmist meriwäes. Meile on aga teada, et teistes riikides meriwägi musta riiet kannab ja seepärast on ka meie meriwäel õigus musta riiet kanda.

Maawäes kannab jalgwägi harilikult põhiwormi, kuna teistel wäeliikidel omad teatud iseäraldused on. Ratsawägi hakkas meil juba alguses kandma punaseid püksa, missugused lõppude lõpuks ka kinnitust leidsid. Minewal sügisel, kui uus sõjawäe worm alles kawatsusel oli, esines terve suurtükiwägi palwega, et temale ka teatawad eraldused lubataks. Nimelt on kaitsewärwari püksid väga tundlikud õli plekkide vastu, missuguseid õliste suurtükkide juures töötades ikka juhtub (minu arwates ongi see asjaolu põhjuseks, mispärast meriwägi just musta riiet kannab), ja seepärast palus suurtükiwägi omale tumesini-seid püksa. Suuremalt jaolt on kõigi riikide suurtükiwäel miskisugused iseäraldused ikka musta sameti ja punase kandi näol. Meie suurtükiwägi palus endale mustast sametist kraed punase kandiga, missugused wärwid haruldaselt hästi kokku sünniwad.

Loomulikult ei ole võimalik kõikide wäeliikide soowidele vastu tulla, ja wahest on otsustarbekohasem, et igaüks seda wormi kannab, mis temale ette kirjutetakse. Kuid meie loome omale tulewiku sõjawäge, ja seepärast oleks soowitaw, et sellele sõjawäele juba alguses niisugune worm antaks, mida mõne aja pärast jälle ümber ei tuleks teha.

Arro.

Mõni sõna komisjonidest.

Meie elame praegu sõjawäe osades üle komisjonide ajajärku. Kõik, mis väeosa majanduslisse elusse puutub, põhjeneb enamasti komisjonidel. Nende poolt kokkuseatud aktid loetakse õiglasteks seaduslisteks dokumenteks. Aktide kokkuseadmise kohta oleks igal majandusülemal kümneid wäärnähtuslisi juhtumisi ettetuua, sest komisjonid ei wasta enamasti oma nõudeile. Komisjon on iseenesest hää, kui tema koosseis oleks wastaw ülesandele, milleks komisjon määratud, ja kui tööd saaksid korralikult tehtud ja kõik täpikäält täidetud. Tegelik elu näitab, et meie komisjoni koosseisud ja nende määramine on kaldunud kaugele neist ülesandest, sest pea igapäewane ohwitseride komisjonides istumine on nende esimehi kui ka liikmeid nii ära tüütand, et töötatakse masinlikult, nõudes wana komisjoni akte, et oleks võimalik nendest ümberkirjutada ja rutemini sellest igawast, tüütawast tööst lahti saada, sest igal ohwitseril on omad otsekohesed kohused täita. Need ohwitserid, kes wilumata majanduslisel alal (täiesti wilunud on ainult mõni üksik), on sunnitud akti üles wõtma seda, mis nendele etteöeldakse, ehk jälle kirjutawad raamatu kokkewõtetest maha. Üks osa komisjone peab tahes ehk tahtmata fiktiivseid akte kokkuseadma; näituseks, töökodades äratarwitatud materjaali pääle; töid, mis kuu jooksul töökodades tehtud, nemad alati näha ei saa, kuid aktis tuleb näidata: tehtud seda ja seda ja materjaali selle pääle äratarwitatud nõnda palju. Wõimata on wäljarehkendada äratarwitatud materjaali arwu, mis wõib kõikuda tema omaduste, paranduse suuruse ja mitmete teiste olude järele. Komisjonil on tõenduseks ainult töökoja raamatud, ja mis nendesse sisse kantud, sellega tuleb enamwähem leppida. Kõike seda materjaali mahakustutamist niisuguse akti järele wõiks ka ilma selleta tööroodu ja majandusülema wastutusel teha, sest senni ei ole weel keegi midagi küsinud komisjonidelt, kui aktid ei wasta oma nõudeile. Samuti on lugu arstirohtude raamatuga, mis rewideeritakse kuukomisjoni poolt. Akti kokkuseadmisel on komisjonil tegelikult wõimata kontrolerida, kas rohi on äratarwitatud ja kas teatawa haiguse tarwis tõesti nõnda palju ärakulus, nagu raamatus wäljaminekuna näidatud. Isegi wäeosa ülem on kohustatud allakirjutama (kinnitamiseks) wäljawõttele arstirohu raamatust, äratarwitatud rohtude kuu aruandele. Arwan, on juba aeg, et peaks rohkem usaldust olema ametnikkude wastu, kelle alla seesugused mater-

jaalid ja arstirohud kuuluvad, ja mitte nõudma komisjoni käest niisuguse akti kokkuseadmist. Aeg on, et kõik ülemused peaks teadma ja tundma endile alluwaid ametnikke ja loobuma attesteerimisel sugulusest ja rohkemmeeldiwusest, kui seda teenistuse kohused ja huwid nõuawad. Peaks rõhku panema sellele, et iga ametnik oma kohale wastaks, ilma aukraadi pääle vaatamata. Kui selle järele oleks käidud, siis ei oleks mitte nõnda palju kuritarwitusi aset leidnud ja oleks wõinud läbi saada ilma kasutumate komisjonideta. Tuleb rohkem usaldada wastawaid ametnikke riigiwaraga ja rahaga ümberkäimises. Kõige kiiremas korras tarwis lihtsustada sõjawäe majapidamist, siis saaks palju wähera arwu ametnikkudega läbi. Alawääratuslised elemendid tulewad kõrwaldada. Energilisematele, töowõimulisematele jõududele, kes teenistuse huwidele wastawad ja nõus teenima, peaks palka elukalliduse kohaselt suurendetama, et inimene saaks enamwähem ära elada, hindaks oma teenistust ja ei oleks sunnitud altkäe makse wõtma ja riigi warandust omandama. Ka peaks seaduse paragraafi, mille järele riigi wara ja raha raiskajaid karistetakse—tuntawalt kõwendetama, karistust suurendades. Praegused karistused on niiwõrd nõrgad, et kuritarwitustele nendega piiri panna ei saa. Niikaua, kuni wäljem seadus ei ole ellu wiidud, on raske ehk pea wõimata riigi raha ja waranduse raiskamist ära hoida.

Kõigepäält tuleb majanduse lihtsustamises läbiwiia uuendus, et kõik raamatud peetaks ainult dokumentide põhjal. Majanduse päewakäskude kirjutamisele, mis on mõistmata töö ja wigade sunnitaja, oleks aeg lõppu teha. Ka ei ole selle uuenduse läbiwiimiseks mingisuguseid suu-remaid eeltõid tarwis.

Kuukomisjon praeguses seaduses ettenähtud rewideerimise korras ei ole küllalt otstarbekohane. Oleks soowitaw määrata mitte harilik komisjon, waid kontrollkomisjon, wäeosa ülema äranägemise järele, mõne aja tagant. Kuid mitte wäherem kui neli korda aastas. See kontrollkomisjon määratakse salajase ettekirjutusega komisjoni esimehele ja liikmetele, et võimalik oleks õiget ülewaadet rahasummade seisuga ja raamatupidamise üle saada. Siis oleksid wastutawad ametnikud sunnitud hoolsamini nendele usaldatud raha ja raamatute õiget seisuga pidama, sest iga minut wõiks oodata rewideerimist. Näituseks wõib laekahoidjal raha puudu olla. Ehk küll kõik rahasummad peawad jookswal arwel olema,

on temal wahel wäljakirjutetud summasid ka suuremal mõõdul käes. Ehk ta teeb mõnesuguse operatsiooni oma kasuks, teades, et 4-dal kuu-päewal on kuukommisjon, missuguseks päewaks puuduwa raha kassasse muretseb. On aga kontrollkommisjon määratud, nagu ülemaal näidatud, siis seesugust juhtumist ettetulla ei saa. Kontrollkommisjon rewideeriks, wiimse komisjoni rewideerimise märkusest alates seaduslikus korras kõik raharaamatud, laekahoidja wararaamatu, sõjariistade-materjaali, laskemoona raamatud ja kortermeistri toiduainete raamatu, mis peetakse ainult ühes eksemplaaris. Teised raamatud ja aruanded peetakse roodudes ja nende raamatute teine eksemplar wäeosa staabis. Nende kohta rewideerimist tarwis ei oleks.

Aastakommisjonil ei tarwitse rewideerida neid raamatuid, mis kontrollkommisjoni poolt rewideeritud, waid ta loeks üle waranduslise seisuga ja wõrdleks ülejääki. Ühes sellega pööraks ta tähelepanu kraami, waranduse häduse, tema tähtaja ja korraliku alalhoidmise pääle ning hindaks üldse wäeosa majapidamist. Sellesse komisjoni oleks soowitaw määrata liikmeks ka teise wäeosa esitaja, kes oleks täiesti erapooletu komisjonis, sääljuures õpiks ehk õpetaks palju seesugust, mis kumma-gis wäeosas enam-wähem eeskujulik ja mida wõiks ellu wiia wäeosades.

Kommisjonide wähenemisega wabaneksid meil riwi ohwiserid. Nad wõiksid oma jõudu siis täielikult pühendada oma pääülesannetele.

N.

Weel meriwäelaste õpetamisest.

(Wastuseks G. L-le. Waata „Sõdur“ № 6).

Teie kirjatükki läbi lugedes, paistab kohe silma, kui nõrk informatsioon teil meie meriwäelaste õpetamisest on. On arusaamata, kas teie loete tagajärjerkkaiks neid kursusi, mis käeso-lewal talwel laewade pääl ära peeti? Kui nii, siis peab ainult kahetsema teie teadmatust neis asjus. Esiteks, nendest kursustest on ainult mõne üksiku kohta lõpuresultaat teada, ja teiseks, wõin ütelda, et 80% õpilastest ehk kuulajatest on na teadmiste-ga ei wasta nõuetele. Et neid aga selleks tunnistetakse, siis ainult seepärast, et ei ole teisi nende asemele panna. Need on ainukesed ja nad jääwad ikka oma kohtadele, sest paremaid wõtta pole kuskilt. See on küll selge näitus teile teie

eksiarwamisest meriwäelaste õpetamise suhtes. Siin ei aita midagi, ei ka teie 75% elukutselisi merimehi, waid õppima peab igatüks. Ei ole kohane mõõta ühe mõõdupuuga kalameest ehk kaubamerimeest sõjalaewa merimehega.

Siis wõtate mitmest asjast minu kirjatükis kinni, millega ei saa päri olla. Nii kui üleajateenijate palga küsimus. Mina ei käsitanud palka, waid õpetamist. On ju igale selge, et kui poest kaup otsa lõpeb ja poodnik enam juurde ei jäksa osta, siis on ta sunnitud poe ust sulguma.

Pääle selle ei näi teil selge olewat, kellega asendetakse laewadel kooliswiibiwad meriwäelased. Selle kohta küsige neilt järele, kes asjale lähemal seisawad. Siis kuulete sedasama, mida siin teile ütlen: laewadelt ei ole kasulik mitte üht meest ära wõtta kooli saatmiseks, waid need õpilased tulewad noortest.

Mis puutub suwisesse nawigatsioonisse, mille üle teil näib kahtlus olewat, siis algage õppus-tega warem, näit. nowembris. Miks wõtate selleks 1. märtsi? Wast nekrutiwõtmisega põh-jendate seda? Nekrutiwõtmine laseb end muuta, aga nurk ekliptika ja ekwaatori wahel jääb ikka $23\frac{1}{2}^{\circ}$. Seda muuta on wähe raskem.

Teil näib ainult Wene mereseadustik käepä-rast o'ewat. Wõtke ja lugege see weel kord tä-helpanelikult läbi ja siis otsustage, kas minu kirjatükk on säält pärit.

Seega lõpetan igasuguse waieluse ses asjas o'nalt poolt, arwates, et keda minu kirjatükis ette-toodud asi ei huwita, see jätab teda tähelpa-nemata. Igasugune sulesõda siin on asjata.

Ambassador.

Õ I E N D U S.

Artiklis „Punawäe reorganiseerimine nõuko-gude Wenemaal“, „Sõdur“ № 6, lhk. 10, tuleb esimese weeru 3. rida lugeda järgmiselt:
2) Moskwa sõjawäeringkond, staap Moskwas.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik N. R e e k.
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.